

Prevzeto priponsko obrazilo *-i(j)ada* v slovenski tvorbeno ustaljeni in potencialni leksiki

Ines Voršič

Cobiss: 1.01

Prispevek na osnovi korpusnega gradiva FidePLUS predstavlja samostalniške tvorjenke s prevzetim priponskim obrazilom *-iada*, ki v slovenskem jeziku ohranja izvorni zapis, se pisno prilagaja v *-ijada* ali pa se poenostavi v *-jada* oziroma *-ada*. Predstavljena je kombinacijska družljivost obrazila z občno- in lastnoimenskimi besedotvornimi podstavami in raziskana je sposobnost druženja z različnimi pomenskimi skupinami.

Ključne besede: slovenščina, besedotvorje, pripona, potencialna leksika

The borrowed suffix *-i(j)ada* in established and potential Slovenian derived vocabulary

This article uses FidaPLUS corpus material to present nominal derivations with the borrowed suffix *-iada*, which preserves its original spelling in Slovenian, is orthographically adapted to *-ijada*, or is shortened and simplified to *-jada* or *-ada*. The article presents the combinatory compatibility of the suffix with native and borrowed word-formational bases, and examines its ability to combine with various semantic groups.

Keywords: Slovenian, word formation, suffix, potential vocabulary

0 Uvod

Vsak jezik¹ ima zaradi človeškega napredka v kulturi, znanosti in civilizaciji potrebo po novih besedah, tj. po poimenovanih stvari, lastnosti, dejanj in okoliščin (Toporišič 2006: VII), tudi slovenščina pri tem ni izjema. Skozi zgodovino so na razvoj slovenskega jezika vplivali predvsem stični jeziki, kot so italijanščina, madžarščina, hrvaščina in nemščina, danes pa zaradi močnega procesa globalizacije na slovenščino vpliva zlasti angleščina, katere vpliv je sicer opazen v vseh evropskih jezikih (Stramljič Breznik 2008: 150). Tujejezične prvine vstopajo tudi v besedotvorni sistem in ga bodisi bogatijo bodisi rušijo ter omogočajo obrazilno variantnost jezika. Prispevek na osnovi leksikalnega gradiva korpusa FidaPLUS predstavlja samostalniške tvorjenke s prevzetim priponskim obrazilom *-iada*, ki v slovenščini

¹ Prispevek je nastal pod mentorstvom red. prof. dr. Irene Stramljič Breznik na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru v času statusa mlade raziskovalke in je rezultat individualnega raziskovalnega dela v okviru programske skupine P6-0156 in raziskovalnega projekta J6-2238.

ohranja izvorni zapis (npr. *polomiada*), se pisno prilagaja v *-ijada* (npr. *bondijada*), ob nekaterih korenih pa se poenostavi v *-jada* (npr. *BTCjada*) ali *-ada* (*zeljada*). V prispevku je predstavljena kombinacijska družljivost obrazila z domačimi in prevzetimi občno- in lastnoimenskimi podstavami, s pomenskega vidika pa je raziskana sposobnost uvrščanja takih besed v različne pomenske skupine. Zanimalo nas je namreč, ali je pomen zmeraj vezan na prireditev ali pa obrazilo nakazuje še kak drug pomen.

0.1 Metodološka izhodišča

Vir raziskave so tvorjenke, pridobljene na podlagi slovenskega referenčnega korpusa besedil FidaPLUS in zbrane s korpusno funkcijo Word List oziroma z izdelavo besednega seznama v orodju Sketch Engine (v nadaljevanju SkE), na osnovi katerega je preverjena tudi ustaljenost tovrstnega besedja. SkE ponuja klasične funkcije za iskanje konkordanc, kot so iskanje po lemi, besednih oblikah, frazah, iskanje z jezikom CQL, ter standardne načine njihovega prikaza, razvrščanja, filtriranja in shranjevanja. Ob tem omogoča še dodatne možnosti za raziskovanje besedja, in sicer izdelavo besednega seznama (*Word List*), uporabo tezavra (*Thesaurus*) ter besednih (*Word Sketch*) in primerjalnih skic (*Sketch-Diff*). V tem pogledu je korpusni pristop primeren za raziskovanje ustaljenih in tudi neustaljenih leksikalnih značilnosti jezika. Za to raziskavo je bistvena korpusna funkcija, s katero je mogoče izdelati seznam ali listo besed (Gorjanc 2005), ki zbere in po pogostnosti uredi vse besedne oblike oziroma leme v korpusu, hkrati pa omogoča pridobitev nabora besed, ki izhajajo iz istega korena ali imajo enako obrazilo. Besede, ki so vir naše raziskave, smo pridobili tako, da smo v iskalno okence zapisali obrazilni del *-iada* (*.*iada*), oziroma njegovo varianto *-ijada* (*.*ijada*), s tem pa so se pokazali tudi primeri z obrazilom *-jada* in *-ada*.

0.2 Teoretična izhodišča

Nastanek novih besed je močno povezan s hitro razvijajočimi se tehnologijami in temeljnimi področji življenja, ki tako ali drugače prizadevajo širši krog ljudi; med njimi so zlasti politika, šport, kulinarika, novi trendi na različnih področjih umetnosti ipd. (Stramljič Breznik 2010: 169). Prav to so področja, v okviru katerih se intenzivno tvori tudi nova leksika tipa *-i(j)ada*. V prispevku nas zanimajo vse tvorjenke s tem obrazilom, ne glede na njihovo pogostnost v korpusu kot odrazu jezikovne rabe, kar pomeni, da so v analizo zajete tako ustaljene kot tudi neustaljene besede, kot so neologizmi in potencialne tvorjenke. Ustaljene so besede, ki so že uslovarjene v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1998), medtem ko so neustaljene besede tiste, ki v slovar niso vključene. Vendar je treba razlikovati med (1) novejšo leksiko, ki sicer (še) ni del slovarja, a je že širše znana in sprejeta, in (2) novejšo leksiko, ki vznikla priložnostno, glede na pragmatične okoliščine. Besede prve skupine se opredeljujejo kot neologizmi, tj. nova beseda (SP 2001), še ne splošno uveljavljena beseda ali besedna zveza (SSKJ), na novo napravljena ali na novo rabljena stara beseda oziroma besedna zveza (Toporišič 1992: 135), ali mlada, časovno obarvana beseda, ki s pogostejšo rabo preide v stilno nevtralno besedje (Toporišič 2000: 130). V drugo skupino pa sodijo okazionalizmi, tj. priložnostnice,

hapaksi ali stilistični neologizmi (Muhvič-Dimanovski 2005), ki izvirajo iz estetskih in ekspresivnih spodbud. Z ožjega besedotvornega vidika (Buzássyová 1979, 1990; Martincová 1985; Smólkowa 2001 po Buzássyová – Martincová 2003: 262) take besede navadno kršijo besedotvorno normo in se razvijajo mimo tvorbenih vzorcev, zaradi tega pa nimajo možnosti, da bi bile sprejete v slovar. Medtem pa novotvorjenke, ki upoštevajo pravila tvorbenega sistema, dobivajo status potencialnih besed, to je tistih, ki imajo možnost postati slovarske enote. Tako v hrvaškem jezikoslovju potencialne besede razume tudi Babić (2002: 54) – opredeljuje jih kot besede, ki še niso uresničene, vendar bi se po (sistemskem) besedotvornem obrazcu lahko uresničile. Z besedotvornega vidika je tako mogoče ugotoviti, da lahko novotvorjenke, tvorjene po tradicionalnih besedotvornih zakonitostih (izpeljava, zlaganje, sestavljanje), postanejo stalna sestavina jezikovnega leksikona, tiste, ki so napravljene po netradicionalnih besedotvornih vzorcih, pa so nestalne oziroma priložnostne. Vendar pa je ob ožjem besedotvornem vidiku treba upoštevati tudi leksikalni vidik, ki izhaja iz širšega pojmovanja. V tem pogledu ohranjajo status priložnostnic tudi sistemske besede, ki nastajajo z načrtno estetsko, ekspresivno in predstavitveno funkcijo (Smólkowa 2001 po Buzássyová – Martincová 2003: 263). Nekatere besede s pripono -i(j)ada so že ustaljene in vključene v slovar (npr. *olimpiada*, *jeremiada*, *kitariada*), neustaljene besede (npr. *kolesariada*, *palačinkijada*, *somijada*) pa so z ožjega besedotvornega vidika potencialne, ker so morfemsko deljive, tj. sistemske, v širšem leksikalnem okviru pa so potencialne in okazionalne, saj nemalokdaj nastajajo s težnjo po stilni učinkovitosti.

1 Poimenovanja z obrazilom -i(j)ada v slovenski leksiki

Novе besede vznikajo v glavnem iz dveh temeljnih razlogov:² (1) zaradi pojava novih pojmov in predmetov, ki jih je treba poimenovati, (2) kot dopolnilo že obstoječim besedam zaradi ekspresije, stilne konotacije in pragmatičnih dejavnikov, kot so jezikovna gospodarnost, estetski razlogi, modni trendi, trenutni navdih in podobno (Muhvič-Dimanovski 2005). Nova poimenovanja nastajajo z različnimi (i)regularnimi tvorbenimi postopki, velikokrat pa tudi s prevzemanjem. Bistveni segment, ki vpliva na dinamiko sodobnega slovenskega jezika, so prevzete jezikovne prvine, ki vplivajo tudi na besedotvorni sistem in spreminjajo obrazilno kontinuiteto jezika. Novonastajajoče besedje izkorišča integracijsko in adaptacijsko vlogo besedotvorja in se zgleduje po obstoječih tvorbenih vzorcih ter analogno oblikuje nov izraz, tako pa tvori potencialno leksiko. Tvorbena ustvarjalnost je v teh primerih manjša, ekspresijo pa take tvorbe dosegajo z zapolnitvijo zaznamovanih sestavin tvorjenke (Stramljič Breznik 2011). Stilna zaznamovanost lahko izvira tako iz podstavnega kot iz obrazilnega dela tvorjenke, kadar je njuna tvorbenosistemska kombinacija ne-Navadna (Stramljič Breznik 2010: 174). Ena od opaznejših novejših besedotvornih

² Kot tretji razlog Muhvič-Dimanovska (2005: 4) navaja potrebe po zgodovinskih, političnih in podobnih poimenovanjih.

prvin v slovenščini je pripona -i(j)ada,³ ki se pripaja tako domačim kot prevzetim občno- ali lastnoimenskim podstavam. Prevzeta pripona se uvršča med produktivna besedotvorna obrazila, izhajajoča iz grškega jezika (Makišova 2010), ki so se razmahnila še zlasti v publicistiki. Prav zato je ta formant Ranko Bugarski (Bugarski 2002 po Makišova 2010) označil za produktivno »medijsko« pripono. V tem smislu lahko ob tovrstnih primerih govorimo tudi o poročevalskih aktualizmih (Korošec 1998), besedah, ki imajo v publicističnih besedilih nalogo stilnega učinkovanja.

Prvotno so poimenovanja z -iada označevala različne mednarodne športne akcije, npr. *olimpiada* 'mednarodne športne prireditve, organizirane vsaka štiri leta' (SSKJ), po tem zgledu pa so se pričele reproducirati tudi besede z drugimi pomeni, tudi v neuzualnih besedotvornih kombinacijah. Samostalniki tega tipa pomensko označujejo (1) različne športne akcije, igre in tekmovanja, podobno tudi (2) (tekmovalno) dogajanje na gastronomskem področju ter (3) strokovne ali kulturne prireditve in sorodne netekmovalne dejavnosti zabavnega značaja. Obrazilo -i(j)ada je torej semantično specifično za poimenovanje različnih prireditev, z njim pa se lahko tvorijo tudi besede, ki pomenijo (4) delo nekega avtorja in temu podobna avtorska dela ali tudi značilnost kakega avtorja oziroma osebe ter (5) vedenje oziroma obnašanje. Med manj pogostimi semantičnimi skupinami, ki se oblikujejo s formantom -i(j)ada, so tudi (6) (politične) afere (npr. *Pahoriada*)⁴ in (7) obdobja.

Besede tega tipa so posledica ekonomičnosti jezika (Makišova 2010: 164), vendar se vse pogosteje zdi, da nastajajo kot stilno učinkujoča vzporednica že obstoječim izrazom in imajo prej afektivni oziroma ekspresivni kot designativni pomen.

Zaradi novosti in nestabilnosti v jeziku se take tvorjenke pogosto pojavljajo v različnih, tudi pravopisno neustreznih oblikah. Nekatere od obravnavanih besed so že poslovenjene in se ustrezno po SP (2001) zapisujejo s pisnim *j*, nabor besed pa kaže, da se v približno enaki meri pojavljajo tudi pravopisno manj ustrezne tvorbe.

1.1 Pojavnost v Slovarju slovenskega knjižnega jezika

Besede s pripono -i(j)ada zasledimo že v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1998), npr. *balkaniada*, *donkijotiada*, *floriada*, *jeremiada*, *kitariada*, *odisejada*, *olimpiada*, *polomijada*, *spartakiada*. Od naštetih besed sta v SSKJ le dve zapisani s pisnim *j*, medtem ko ostale ohranjajo citatni zapis -iada. V SP 2001 pa imajo tudi besede *balkanijada*, *donkijotijada*, *florijada*, *jeremijada*, *olimpijada* in *spartakijada* obrazilo -ijada.

³ Pripona je produktivna tudi v drugih slovanskih jezikih, npr. v hrvaščini (Babić 2002; Muhvić-Dimanovski 2005), slovaščini (Jacko 1984, 1989; Škapincova – Odaloš 1991; Makišova 2010), češčini (Světla 2005), srbsčini (Makišova 2010).

⁴ Vir: <http://www.finance.si/forumi/?m=966708&single> (dostopno 15. 9. 2011).

1.2 Pojavnost v Novejši slovenski leksiki (v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri)

Porast priponskega morfema -i(j)ada se poudarja tudi v naboru novejšega slovenskega besedja Novejša slovenska leksika v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri (Gložančev idr. 2009), kjer so zajete tudi različice z -ijada⁵ ter primeri z -jada ter -ada. V omenjenem gradivu so zabeleženi tile primeri: *abilimpiada* oziroma *abilimpijada*, *balkaniada* oziroma *balkanijada*, *bogračiada* oziroma *bogračijada*, *bondiada* oziroma *bondijada*, *cvičkarjada* oziroma *cvičkarijada*, *domiada* oziroma *domijada*, *folkloriada* oziroma *folklorijada*, *gimnazijada*, *golažiada* oziroma *golažijada* oziroma *golažjada*, *harmonkariada* oziroma *harmonkarijada* (obrazilo se pripenja pogovorni različici besede *harmonkar* z redukcijo črke *i*), *jeremijada*, *kolesariada* oziroma *kolesarijada*, *mortadeljada*, *olimpijada*, *palačinkijada*, *paraolimpiada* oziroma *paraolimpijada*, *petelinijada*, *salamiada* oziroma *salamijada*, *univerzijada*, *viktorijada*, *zeljada*.

2 Tvorjenke s pripono -i(j)ada v leksikalnem gradivu korpusa FidaPLUS

V nadaljevanju navajamo primere, zbrane s korpusno metodo, tj. z izdelavo besednih seznamov v orodju SkE. Pri razvrstitvi besedja sledimo semantičnemu načelu, zato so besede združene v pomenske skupine. Navajamo vse pojavljajoče se različice, v oklepajih pa je zapisano število pojavitev, kot jih izkazuje korpus besedil FidaPLUS v orodju SkE. Na tem mestu velja opozoriti na problematiko raziskovanja pogostnosti neologizmov in zlasti okazionalizmov. Takih novih besed lematizator namreč navadno ne prepozna in vseh oblik okazionalne besede ne poveže. Zato je treba vsako tako besedo poiskati v vseh njenih oblikah. To smo napravili tako, da smo v iskalno okence zapisali nadomestni znak namesto oblikoslovne končnice (*slaninijad.**). Tako smo potem dobili seznam besed v vseh pojavljajočih se oblikah in njihovo pogostnost.

2.1 Poimenovanje športnih akcij oziroma športnih prireditev

Prvi pomen, ki se izpostavlja ob taki vrsti tvorjenk, je poimenovanje športnih akcij kot organiziranih dejavnosti z določenim ciljem, saj izvorne besede s tako pripono poimenujejo prav športna tekmovanja oziroma igre. Med že ustaljenimi primeri so *balkaniada* (21)/*balkanijada* (19) (balkanske športne igre), *olimpiada* (3875)/*olimpijada* (4964) (mednarodne športne prireditve, ki so organizirane vsaka štiri leta), *spartakiada* (16) (velike športne prireditve v nekaterih socialističnih državah), med pogostejšimi pomensko predvidljivimi novejšimi primeri je *univerziada* (479)/*univerzijada* (448) (mednarodna univerzitetna športna prireditve), druge novotvorjenke pa so manj pogoste.

V tem okviru je mogoče ločevati besede, ki označujejo prireditev glede na vrsto športa, in besede, ki prireditev poimenujejo glede na udeležence oziroma or-

⁵ V NSLSJV so vključene tudi besede, ki predstavljajo le manjše sistemske (pravopisno-normativne) prilagoditve glede na SSKJ.

ganizatorje. V prvo skupino spadajo: *kegliada* (1) (kegljaška prireditev), *kolesariada* (51)/*kolesarijada* (4) (kolesarska prireditev), *ribičiada* (12) (ribiška prireditev), *somijada* (8) (športnoribiško tekmovanje, na katerem lovijo some), *sankijada* (1) (sankaška prireditev). V drugo skupino se uvrščajo: *bankariada* (2) (športne igre bančnih delavcev), *gaberijada* (17) (športna prireditev Športnega društva Gaberje), *gorenijada* (1)/*gorenjada* (3) (športno srečanje delavcev Gorenja), *makabijada* (3) (športna prireditev judovskih športnih zvez, podobna olimpijskim igram), *megaroniada* (3) (študentske igre Športnega kluba Megaron), *tekstiliada* (2) (smučarsko tekmovanje tekstilcev).

Treba je omeniti, da v takih primerih ne gre zmeraj za strogo tekmovalno športno dogajanje, temveč imajo tovrstne prireditve velikokrat tudi zabavne značilnosti, saj so namenjene druženju ali turistični predstavitvi.

Večina besed te skupine je izpeljana iz občnih imen, le nekaj besed pa ima v podstavi stvarno lastno ime (Gorenje – *gorenijada*, Gaberje – *gaberijada*, Maccabi (v zvezi s svetopisemskim bojevnikom Judom Makabejcem) – *makabijada*, Megaron – *megaroniada*). V primeru besede *Rokijada* (3), ki poimenuje vaško prireditev, na kateri se udeleženci pomerijo v različnih športnih in spretnostnih veččinah, pa zasledimo celo pojasnilo, da je beseda skovanka iz besed *Sv. Rok* in *olimpijada*.

2.2 Poimenovanje gastronomskih prireditev

Izredno pogoste so tudi besede, ki označujejo gastronomske prireditve, namenjene zlasti (tekmovalni) pripravi različnih jedi in pijač, njihovi pokušnji in ocenjevanju. Pogostejše tovrstne tvorjenke z domačo ali podomačeno občno podstavo so: *salamijada* (652)/*salamijada* (245), *bogračiada* (49)/*bogračijada* (58), *vinarijada* (41), *poticariada* (34)/*poticarijada* (7), *slaninijada* (17), *golažiada* (8)/*golažijada* (14). Med manj pogostimi so: *šparglijada* (9)/*šparglijada* (6), *mortadelijada* (2)/*mortadeljada* (8), *klobasiada* (5), *kostanijada* (3)/*kostanjada* (5), *moštijada* (5), *cipljada* (3), *prašičijada* (3), *štruklijada* (3), *sardeljada* (2), *tartufijada* (2), *cvičkarjada* (1), *lignijada* (1), *palačinkijada* (1), *pivovijada* (1), *štrudlijada* (1). V to skupino je mogoče uvrstiti tudi primere, pri katerih sicer ne gre le za pripravo in pokušnjo jedi, temveč tudi za izbor na primer najlepše ali največje jedi ali pridelka: *bučariada* (15)/*bučarijada* (104)/*bučerijada* (3)/*bučijada* (21) (prireditev z izborom največje, najdebelejše in najlepše buče), *krofijada* (4) (prireditev z izborom največjega krofa), *piškotijada* (1) (tekmovanje za najlepši in najboljši piškot). Podoben primer je še *roštiljada* (28), ki pomeni prireditev, na kateri pripravljajo in pokušajo jedi z žara. To poimenovanje tako izhaja iz načina priprave hrane. Pojavljajo se tudi besede z neknjižno besedotvorno podstavo, kot npr. *šinjekijada* (2) (prireditev s pripravo svinjskega vratu) in *špricerijada* (4) (prireditev z izborom najboljšega brizganca), ter izposojenke, npr. *pereciada* (25)/*perecijada* (9) (hr. *perec* – sln. *presta*), vendar gre v tem primeru zgolj za omembo prireditve, ki sicer poteka v Dubrovniku.

Izpostaviti velja primere tipa *zeljada* (9), kjer gre za prilagoditev obrazila v *-ada*, ker se besedotvorna podstava končuje na *-j*. Ob tem je treba tudi opozoriti na pomensko razlikovanje tvorjenk s tem obrazilom od tvorjenk tipa *oranž-ada*, ki se ob izpeljavi samostalnika iz samostalnika uvrščajo v pomensko skupino snovno.

V tej skupini se sicer pojavlja samo leksika, tvorjena iz občnih imen, izlastnoimenskih tvorb pa ni.

2.3 Poimenovanje strokovnih in kulturnih prireditev ali podobnih srečanj

Tudi v tej skupini je mogoče izpostaviti tvorjenke iz občnih in lastnih imen. Najprej naštevamo prvo skupino: *floriada* (149)/*florijada* (3) (svetovno znana cvetlična razstava), *limonijada* (1)/*limonjada*⁶ (47) (prireditev z ogledom televizijskih limonad), *prangeriada* (36)/*prangerijada* (38) (srečanje mest s sramotilnim stebrom), *kitariada* (36)/*kitarijada* (28) (zabavnoglasbena prireditev kitaristov), *komunaliada* (31)/*komunalijada* (6) (srečanje komunalnega gospodarstva), *gimnazijada* (30) (dvo-dnevna prireditev ptujskih gimnazijcev), *klovniada* (7)/*klovnijada* (29) (predstava in prireditev s klovni), *peteliniada* (16)/*petelinijada* (26)/*petelinjada* (21) (prireditev s petelinjimi dirkami in boji), *domiada* (23)/*domijada* (34) (državno srečanje dijaških domov), *gradbeniada* (23)/*gradbenijada* (1) (strokovno srečanje učiteljev srednjih gradbenih šol), *folkloriada* (22)/*folklorijada* (15) (plesna prireditev zdonskih folklornih skupin), *cicbaniada* (18) (srečanje predšolskih otrok), *hollywoodijada* (1)/*hollywoodjada* (19) (študentska zabava s tematiko Hollywooda), *lesariada* (17)/*lesarijada* (16) (tekmovanje enot industrijskih gasilskih društev lesne industrije Slovenije in srečanje učiteljev slovenskih lesarskih šol), *elektriada* (14) (strokovno srečanje učiteljev srednjih šol za elektrotehniko), *lumpijada* (11) (zimski prireditev za otroke, ki jih pogosto ljubkovalno kličemo tudi lumpi), *bikijada* (8) (prireditev, povezana z boji bikov), *geografijada* (6) (tekmovanje dijakov iz znanja geografije), *kulturiada* (6)/*kulturijada* (2)/*kulturjada* (6) (kulturna prireditev Kluba kočevskih študentov ob kulturnem prazniku), *pirhariada* (4)⁷/*pirhiada* (6) (razstava velikonočnih pirhov in aranžmajev), *psoriada* (6) (prireditev društva psoriatikov),⁸ *saksofoniada* (6) (srečanje saksofonistov), *fazanijada* (4) (sprejem dijakov ob vstopu v srednjo šolo), *rakunijada* (3) (razstava ptic), *spačkijada* (2) (srečanje ljubiteljev spačkov), *brucojada* (1) (prireditev brucev), *butariada* (1) (prireditev, na kateri izdelajo velikansko butaro), *čarovniada* (1) (otroška prireditev, povezana s čarovnicami), *klinčkarijada* (1) (zobotrebčarska prireditev), *pohijada* (1) (zabava, na kateri se kadi marihuana),⁹ *vzgojiteljada* (1) (srečanje šol predšolske vzgoje), *zboriada* (1) (predstavitev pevskih zborov).

Tudi tu zasledimo besedo iz neknjižne podstave, in sicer *ošterijada* (2) (glasbeni koncert v gostilni). V primeru *slovenijada* (1) gre za omalovaževalno označi-

⁶ Primer *limonijada/limonjada* je poseben, ker je podstavna beseda tvorjenka *limonada*, ki pomeni čustveno prazno televizijsko delo. Po izpeljavnem postopku z -*ijada* bi sicer dobili tvorjenko *limonadijada*, tako pa se med besedotvorno podstavo (*limon-*) in obrazilo (-*ada*) doda *ij* oziroma *j*.

⁷ Beseda je posebej zanimiva, ker je višjestopenjska tvorjenka sicer nepotrjene, hipotetične tvorjenke *pirh-ar.

⁸ Psoriza je drugo ime za luskavico, kronično bolezen.

⁹ Tvorjenka *pohijada* je izpeljana iz glagola *pohati*, ta pa v ekscesnem sociolektu (Skubic 2005) pomeni *kaditi marihuano*.

tev prireditve Slovenska polka in valček, podobno slabšalen prizvok pa imata tudi besedi *viktoriada* (1)/*viktorijada* (4) (podelitev viktorjev) in *ministriada* (1) (srečanje ministrov).

Iz imen bitij ter stvarnih in zemljepisnih lastnih imen pa izhajajo tele tvorjenke: *schubertiada* (12) (prireditve, na kateri se posluša glasba Franza Schuberta), *tomosijada* (8) (srečanje voznikov Tomosovih dvokolesnikov), *prešerniada* (7)/*prešernijada* (5) (kulturna prireditve Škofijske gimnazije Antona Martina Slomška v Mariboru ob obletnici rojstva Franceta Prešerna), *čufarijada* (4) (prireditve ob obletnici rojstva Toneta Čufarja), *iskrijada* (4) (srečanje zaposlenih v vseh obratih nekdanje Iskre), *prlekijada* (2) (srečanje Prlekov), *žagariada* (2) (srečanje družin s priimkom Žagar), *bučkariada* (1) (srečanje bralcev otroške revije Bučka), *laščaniada* (1)/*laščanjada* (1) (prireditve v Laškem), *zvonariada* (1) (prireditve pevskega zbora Tratarski zvon). Dokaj pogosto se pojavlja *mercatoriada* (32)/*mercatorijada* (2) (srečanje delavcev Mercatorja), na tem mestu pa še enkrat navajamo primer *lumpijada*, ki tokrat pomeni otroško srečanje z Mercatorjevo maskoto, imenovano Lumpi. V primeru *betecejada* (29) (prireditve nakupovalnega središča BTC) se obrazilo poenostavi v *-jada*, ker se besedotvorna podstava končuje na samoglasnik – ta pa se v tvorjenki ohranja zaradi pisne ponazoritve črkovalnega izgovora kratice BTC. Sicer se pa v korpusu pojavljata tudi standardni kratični zapis *BTCjada* (16) in grafemska oblika *BeTeCijada* (2).

2.4 Poimenovanje avtorskih ali žanrskih del in značilnosti avtorjev ali posameznih (slavnih) oseb

Zelo pogosti so tudi izrazi, ki imajo v osnovi osebno lastno ime in poimenujejo delo ali značilnost kakega avtorja, pogosto tudi s slabšalno konotacijo, vendar ne zmeraj: *grishamiada* (6) (književno delo Johna Grishama ali film, posnet po njegovem književnem delu), *Krležijada* (6) (ime gledališke predstave po Miroslavu Krleži), *travoltiada* (4) (film Johna Travolte), *elvisiada* (2) (glasba, modni stil Elvisa Presleyja), *Shakespearjadiada* (3)/*Shakespearijada* (2) (naslov ulične predstave Teatra Cizamo), *jonesijada* (1) (glasba Spika Jonesa). Taki primeri so manj pogosto izpeljani tudi iz zemljepisnih lastnih imen: *harlemiada* (1) (film z igralci iz Harlema), *vietnamiada* (31) (film s tematiko vojne v Vietnamu). Sufiks *-i(j)ada* izjemno pogosto označuje vrsto kakega dela, npr. filma, predstave ipd., ki se poimenuje glede na avtorja, naslov dela ali po nastopajočem liku: *bondiada* (183)/*bondijada* (34) (filmi z glavnim likom Jamesa Bonda), *tarzaniada* (8) (filmi o Tarzanu in podobni), *bergmaniada* (2) (filmi režiserja Ingmarja Bergmana ali njegovim filmom podobni), *pepelkijada* (2) (film, zgodba po vzoru pravljice o Pepelki), *cezariada* (1) (predstava, podobna predstavi Julij Cezar), *kingkongiada* (1) (filmi, podobni filmu King Kong), *potterjada* (1) (knjige o Harryju Potterju). Take besede pa ne nastajajo samo iz imen bitij, temveč tudi iz občnih imen. S pogosto slabšalno, negativno konotacijo se tako poimenuje žanrska vrsta filma, glasbe, književnega dela, tudi računalniške igrice. Takšni so naslednji primeri: *akcijada* (60) (akcijski film ali računalniška igrica), *gangsteriada* (48) (gangsterski film, glasba), *avanturiada* (13) (avanturistični film), *kostumiada* (11) (film z izrazito, arhaično kostumografijo), *vampiriada* (9) (film o vampirjih), *epiada* (5) (film z epsko zgodbo), *hiphopijada*

(3) (glasbena zvrst, plošča s tovrstno glasbo), *družinjada* (2) (družinska nadaljevanka), *gusariada* (2) (film o gusarjih), *melanholijada* (2) (melanholičen film ali pesem), *relijada* (1) (videoigra z relijem), *stripiada* (1) (film po stripu), *džuskijada*¹⁰ (1) (plesna glasba, skladba), *humorijada* (1) (humorna knjiga), *pasjejada* (knjiga o pasji usodi), *ugankarijada* (1) (videoigra z reševanjem ugank), *zombijada* (5) (film o zombijih).¹¹ Sem se lahko uvrsti tudi primer *hamletijada* (1), ki pomeni vprašanje v slogu *biti ali ne biti*.

2.5 Poimenovanje postopkov ali aktivnosti, dejanj ali rezultatov dejanj

V to skupino spadajo naslednje tvorjenke iz občnih imen: *telefonijada* (26)/*telefonijada* (28) (večkratno ali dolgotrajno telefoniranje), *polomiada* (6)/*polomijada* (69) (popoln neuspeh), *papežiada* (5) (papežev obisk), *cirkusijada* (4) (predvolilni cirkus), *bakliada* (1)/*bakljada* (8) (množično prižiganje bakel), *golijada* (3) (veliko število golov), *sankarijada* (2) (sankanje), *rafalijada* (1) (veliko število udarcev). Zaslediti pa je mogoče tudi primere, ki izhajajo iz osebnih imen: *valvasorjada* (2) (afera, dogajanje okrog obnove Valvasorjeve hiše), *dimitrijada* (1) (polemiziranje med Dimitrijem Ruplom in Dimitrijem Kovačičem), *donkhotijada* (1) (dogodivščina, podobna prigodi Don Kihota),¹² *perišičijada* (1) (afera politika Momčila Perišiča).

2.6 Poimenovanje vedenja oziroma obnašanja ali načina življenja

Takih primerov je manj: *jeremiada* (9)/*jeremijada* (54) (pretirano tarnanje), *tolparijada* (1) (neprimerno obnašanje), *opičijada* (1) (obnašanje politikov zlasti v predvolilnem času), *japijada* (1) (povzpetništvo). Izpeljanka iz osebnega lastnega imena je *beckhamijada* (1) (obnašanje, način življenja nogometaša Davida Beckhama).

2.7 Poimenovanje določenega obdobja

Tudi taki primeri v slovenščini niso zelo pogosti, omenimo pa lahko npr. *tribuniada* (2) (obdobje izhajanja časopisa Tribuna) in *petardiada* (1)/*petardijada* (8) (novoletni čas, za katerega je značilno metanje petard). Zadnji primer lahko ima še drugačen pomen, označuje namreč tudi veliko število golov. To pa ni edini tovrstni primer, naštetih je mogoče celo vrsto besed s povsem različnimi pomeni. Tako lahko npr. *balonijada* (3) pomeni aktivnost izdelovanja živali ali predmetov iz balonov, tudi Playbojev test kondomov se imenuje tako, glede na zapise na spletnih forumih pa je mogoče razumeti, da je *balonijada* tudi zabava, na kateri je veliko žensk z bujnim oprsjem.¹³ Podobno ima več pomenov tudi *hipijada* (66), ki je lahko glasba ali moda hipijev, film o hipijevstvu, pa tudi obdobje hipijevstva. Tak primer je še *reptilijada* (2), ki enkrat slabšalno označuje politične predstavnike, drugič pa gre za

¹⁰ Glagolska osnova *džuskati* je prevzeta iz srbskega oziroma hrvaškega jezika (*đuskati*) in pomeni *plesati* (Juranič 2005).

¹¹ Tudi starejša glasbena zasedba.

¹² Tvorjenka je sicer med že ustaljenimi, saj je zabeležena v SSKJ, vendar se v korpusu pojavi le enkrat, kar nakazuje njeno priložnostno rabo v novejši slovenščini.

¹³ Vir: <http://zasavje.org/news/2009/09/unicef-ov-dan-v-obcini-trbovlje/>; http://www.sloportal.net/archive/2011-07/lifestyle__6-88.htm (dostopno 12. 9. 2011).

modo z vzorci kože plazilcev.¹⁴ Tudi *robinzoniada* (3)/*robinzonijada* (3) se pojavlja v različnih pomenih, gre bodisi za fimski žanr bodisi za robinzonsko dogodivščino oziroma robinzonske počitnice. Primer *cankariada* (4)/*cankarijada* (1)/*cankarjada* (13) poimenuje gledališko srečanje mladih, enako pa je poimenovan tudi kviz o Ivanu Cankarju. Podoben je še primer *trubariada* (1), ki pomeni prireditev, posvečeno Primožu Trubarju, obenem pa tudi aktivno raziskovanje Trubarjevih del.¹⁵ Najbrž ima tudi kak drug primer še drugačen pomen, ki ga v korpusu nismo zasledili, saj FidaPLUS vsebuje le besedje do leta 2006. Ob številčnosti tovrstnih primerov in tudi njihovi pogosti priložnostni rabi je skorajda nemogoče zajeti vse pomene vsake tvorjenke. Družljivost z različnimi pomenskimi skupinami je tako ena temeljnih posebnosti tvorjenk z obrazilnim morfemom *-i(j)ada*.

3 Tvorbena produktivnost tvorjenk tipa *-i(j)ada*

Tvorjenke tipa *-i(j)ada* nemalokdaj spodbujajo tudi nastanek višjestopenjskih sistemskih tvorb, in sicer z dodajanjem prefiksoidov (npr. *paraolimpiada* (25)/*paraolimpijada* (58), *astrohipijada* (3), *ciciolimpijada* (3), *neohiada* (2), *evroolimpijada* (1), *teleolimpijada* (1) ipd.). S posnemanjem morfemske strukture besede *olimpi(j)ada* je nastala tudi beseda *abilympiada* (57)/*abilimpijada* (26) (športno tekmovanje invalidnih oseb vseh kategorij).

Še zanimivejše pa so nesistemske tvorbe, kot je npr. *BeTeCijada* (2), kjer gre za pisni izraz črkovalnega izgovora kratice *BTC* [betecé], vendar je naglašeni *e* iz njega v novotvorjenki izpuščen zaradi lažje izgovarjave, kratica pa je v novi tvorjenki tudi grafično izpostavljena z velikimi tiskanimi črkami, s čimer se uvršča med grafoderivate (Stramljič Breznik – Voršič 2009). *P-boniada* (2) (pokojninski boni) je tvorjena po vzoru *e*-tvorjenke, podstava *pokojninski* je krnjena do začetne črke, sledi pa zapis jedrne besede z vezajem. V primeru *audisejada* (1) pa gre za analogno tvorbo po predlogi *odisejada* na osnovi blizuzvočnosti, beseda pa pomeni dogodivščino z avtomobilom znamke Audi. Posebna je tudi tvorjenka *fischahijada*, pri kateri gre za sklop s prekrivanjem, in sicer za sklop krnjenege imena šahista Bobbyja Fischerja [fīšer] in hipotetične tvorjenke *šahijada: *Fisch(er)* + *šahijada*.

4 Sklep

Nabor ustaljenih in predvsem neustaljenih tvorjenk tipa *-i(j)ada* kaže, da gre praviloma za izpeljanke iz samostalniške besedotvorne podstave, zato je mogoče zaključiti, da se tovrstna leksika tvori predvsem po modelu *Sam* + *-i(j)ada*, v približno

¹⁴ »Vsekakor pa je zanimivo opazovati, kako kontraproduktivni so obupani poskusi, da bi si pred volitvami še lahko rešili kožo: Starina Kosmova in celotna laško-zaresovska reptilijada, katero vodita Gregor Golobič in njegov politični oče Milan Kučan.« Vir: <http://www.delo.si/clanek/56294> (dostopno 15. 9. 2011).

¹⁵ Vir: <http://www.locutio.si/index.php?no=42&clanek=986> (dostopno: 20. 8. 2011).

enaki meri pa se pojavljajo pravopisno bolj (*cankarijada*) in manj (*cankariada*, *cankarjada*) ustrezne različice. Včasih pa se obrazilo glede na besedotvorno podstavo tudi prilagodi. To se zgodi zlasti v primerih, kadar se besedotvorna podstava končuje na *-(i/lj)* (npr. *geografij-ada*, *ošterij-ada*, *zelj-ada*, *vzgojitelj-ada*). Le redko so take tvorjenke rezultat tvorbe samostalnika iz glagola (npr. *pohijada*, *džuskijada*), prav tako pa so redki primeri tvorbe iz pridevnika (npr. *gradbenijada*).

Prispevek se osredotoča na pomensko obravnavo in tvorjenke uvršča v sedem pomenskih skupin: poimenujejo lahko (1) športne prireditve, (2) gastronomske prireditve, (3) strokovne ali kulturne prireditve in sorodna družabna srečanja, (4) avtorska in žanrska dela ali značilnosti del oziroma oseb, (5) postopek ali aktivnost oziroma dejanje ali rezultat dejanja, (6) vedenje ali obnašanje oziroma način življenja, (7) obdobja. Obrazilo je tako pomensko izjemno raznovrstno, zato je navadno za ustrezno interpretacijo treba poznati tudi sobesedilo. Produktivnost obrazila dokazuje tudi obsežnost gradiva, preverjanje pogostnosti obravnavanih besed pa vendarle pokaže, da so take tvorjenke pogosto le priložnostna, stilna različica že obstoječega izraza ali besedne zveze in imajo bolj afektivno oziroma ekspresivno kot designativno funkcijo, zato jih je z leksikalnega vidika mogoče obravnavati kot okazionalizme. Ker pa se taka leksika tvori po sistemskem tvorbenem modelu, jo je z besedotvornega stališča vendarle mogoče dojemati kot potencialno sestavino slovarja, četudi nastaja z namerno ekspresijo in po vzorcu neobičajne podstavne in obrazilne kombinatorike.

Literatura

- Babić 2002 = Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, ³2002 (¹1991).
- Buzássyová – Martincová 2003 = Klára Buzássyová – Olga Martincová, *Neuzuální slovtvorba v západoslovanských jazycích*, v: *Komparacija współczesnych języków słowiańskich*, ur. Ingeborg Ohnheiser, Opole: Uniwersytet Opolski, 2003, 262–275.
- Gložančev idr. 2009 = Alenka Gložančev idr., *Novejša slovenska leksika: v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2003.
- Gorjanc 2005 = Vojko Gorjanc, *Uvod v korpusno jezikoslovje*, Domžale: Izolit, 2005.
- Jacko 1984 = Jozef Jacko, *Slová typu olympiáda a napoleniáda*, *Slovenská reč* 49 (1984), št. 5, 318–319.
- Jacko 1989 = Jozef Jacko, *Priležitostne slová typu šarkaniáda*, *Kultura slova* 23 (1989), št. 9, 306–308.
- Jurančič 2005 = Janko Jurančič, *Srbsko- ali hrvaško-slovenski, slovensko-hrvaški ali -srbski slovar: elektronska izdaja na plošči CD-ROM*, Ljubljana: DZS, 2005.
- Korošec 1998 = Tomo Korošec, *Stilistika slovenskega poročevalstva*, Ljubljana: Kmečki glas, 1998.

- SP 2001 = Jože Toporišič, *Slovenski pravopis*, Ljubljana: SAZU – ZRC SAZU, Založba ZRC, 2001.
- Makišová 2010 = Anna Makišová, O novim leksemama u jeziku sa sufiksom -iáda/-ijada, *Slavistika* (Beograd) 14 (2010), 160–165.
- Muhvić-Dimanovski 2005 = Vesna Muhvić-Dimanovski, *Neologizmi: problemi teorije i primjene*, Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005.
- Skubic 2005 = Andrej E. Skubic, *Obrazi jezika*, Ljubljana: Študentska založba, 2005.
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika z Odzadnjim slovarjem slovenskega jezika in Besediščem slovenskega jezika z oblikoslovnimi podatki: elektronska izdaja na plošči CD-ROM*, Ljubljana: DZS, 1998.
- Stramljič Breznik 2008 = Irena Stramljič Breznik, Prevzete leksemske prvine in njihova besedotvorna zmožnost v slovenščini, *Slavistična revija* 56 (2008), št. 2, 149–160.
- Stramljič Breznik 2010 = Irena Stramljič Breznik, *Tvorjenke slovenskega jezika med slovarjem in besedilom*, Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, 2010 (Zora 71).
- Stramljič Breznik 2011 = Irena Stramljič Breznik, Inovativni besedotvorni vzorci – iz oglasne prakse k šolskemu jezikovnemu pouku, v: *Slavistika v regijah – Maribor, 29. 9.–1. 10. 2011*, ur. Boža Krakar Vogel, Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 2011 (Zbornik Slavističnega društva Slovenije 22), 37–42.
- Stramljič Breznik – Voršič 2009 = Irena Stramljič Breznik – Ines Voršič, Grafoderivati v tiskanih oglasih, *Teorija in praksa* 46 (2009), št. 6, 826–838.
- Světlá 2005 = Jindra Světlá, Nové názvy akcí a poplatku, v: *Neologizmy v dnešní češtině*, ur. Olga Martinčová, Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, 2005.
- Škapincová – Odaloš 1991 = Alena Škapincová – Pavol Odaloš, Korešpondencia slovotvorných typov s časťou -gate a príponou -iáda, *Slovenska reč* 56 (1991), št. 5–6, 318–323.
- Toporišič 1992 = Jože Toporišič, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992 (Leksikoni Cankarjeve založbe: Sopotnik).
- Toporišič 2000 = Jože Toporišič, *Slovenska slovnica*, Maribor: Obzorja, 2000.
- Toporišič 2006 = Jože Toporišič, *Besedjeslovne razprave*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006 (Linguistica et philologica 13).

The borrowed suffix -i(j)ada in established and potential Slovenian derived vocabulary

Summary

Linguistic usage also follows changes in people's lives. The dynamics of the modern language are fundamentally influenced by foreign-language elements that also enter the word-formational system; the borrowing of foreign elements also expands the capacity of the language's inflectional suffixes and its standardization.

This article addresses the borrowed suffix *-iada*, which in Slovenian is preserved in its original spelling (e.g., *polomiada* 'failure fest'), orthographically adapted to *-ijada* (e.g., *bondijada* 'James Bond film'), and with some roots also shortened and simplified to *-jada* (*BTCjada* 'BTC shopping center festival') or *-ada* (*zeljada* 'cabbage festival'). The article presents the combinatory compatibility of the suffix with native and borrowed roots and examines its ability to combine with various semantic groups. Is the meaning always connected to an event, or can the ending have some other kind of meaning? The suffix most often combines with nouns (e.g., *saksofoniada* 'saxophone festival', *klinčkarijada* 'toothpick festival', *gangsteriada* 'gangster fest'); less often, derivatives are formed from verbs (e.g., *džuskijada* 'dance music, composition') and from adjectives (e.g., *gradbenijada* 'professional gathering of secondary construction school teachers').

The sources for the study are derived words collected using the Word List corpus function or by producing a word list using the Sketch Engine tool, based on which the stability of such vocabulary will also be assessed. At first glance, it seems that such derived words often have more of an affective or expressive meaning than a designative one, and due to the systematicity of the derivational pattern such words, even though they do not have a high frequency, can be understood as potential components of the Slovenian lexicon.